

Rdeče zastave pri javnih naročilih

Manfred Elmecker, Gerhard Levy

Javna naročila

TSI ref. 23SI05

- = nakupi blaga, del in storitev s strani države od zunanjih ponudnikov preko postopka razpisa.
- = naj bi bil odprt, konkurenčen postopek, ki sledi jasni strukturi. To je način za doseganje vrednosti za javni denar in spodbujanje gospodarskega razvoja.
- Odstopanja od odprtosti in konkurence pa lahko kažejo, da politiki ali javni uslužbenci manipulirajo s postopkom, da bi usmerjali pogodbe k sodelavcem, prijateljem, političnim zaveznikom ali v lastno korist.

Goljufije pri javnih naročilih

TSI ref. 23SI05

- = vrsta goljufije, ki se pojavlja pri naročanju blaga in storitev v zasebnih podjetjih in državnih institucijah.
- = ni jih lahko odkriti zaradi številnih vpletenih strani in različnih faz življenjskega cikla naročila.
- V nekaterih državah 70% primerov korupcije izvira iz nakupa blaga in storitev.

Rdeče zastave

TSI ref. 23SI05

- Rdeče zastave, opozorilni znaki in kazalniki so številni in znani.
- Preprečevanje in kontrole lahko podpira IT – kazalnike morajo razviti in predati IT-ju ljudje, pravilni podatki – strojno učenje, algoritmi, umetna inteligenca.
- E-naročanje lahko podpira in preprečuje en del procesa (delno pripravo, razpis, dodelitev, delno sklepanje pogodb).
- Goljufi se bodo osredotočili na izvedbo, dobavo, izdajanje računov, plačilo...

ARACHNE - ORODJE ZA OCENJEVANJE TVEGANJA

TSI ref. 23SI05

- Razvila ga je Evropska komisija v tesnem sodelovanju z nekaterimi državami članicami.
- Službe Komisije želijo podpreti organe upravljanja, odgovorne za evropske strukturne in investicijske sklade, z zagotavljanjem orodja za ocenjevanje tveganja Arachne za učinkovito in uspešno prepoznavanje najbolj tveganih projektov, pogodb, izvajalcev in upravičencev, potrebnih za njihova preverjanja upravljanja.

ARACHNE - ORODJE ZA OCENJEVANJE TVEGANJA

TSI ref. 23SI05

- Arachne temelji na notranjih in zunanjih podatkih.
- Notranje podatke (projekti, upravičenci, pogodbe, izvajalci in stroški) organ upravljanja izvozi iz svojih lokalnih računalniških sistemov in naloži.
- Zunanje podatke zagotavljata dva zunanja ponudnika storitev.
- Prva podatkovna baza vsebuje finančne podatke ter delničarje, podružnice in uradne predstavnike več kot 200 milijonov podjetij.
- Druga podatkovna baza je sestavljena iz seznama politično izpostavljenih oseb, seznamov sankcij, seznamov izvršb in seznamov negativnih medijskih objav.

ARACHNE - ORODJE ZA OCENJEVANJE TVEGANJA

TSI ref. 23SI05

- Arachne prepoznavava več kot 100 kazalnikov tveganja, ki so razvrščeni v 7 kategorij tveganja, kot so javna naročila, upravljanje pogodb, upravičenost, uspešnost, koncentracija, drugo ter opozorila o ugledu in goljufijah.
- Arachne naj bi bistveno povečal raven preprečevanja in odkrivanja ter boj proti nepravilnostim in goljufijam.

Cikel javnega naročanja

TSI ref. 23SI05

- Potreba
- Finančni organ
- Zahteva za predloge
- Povabilo k oddaji ponudb
- Predkvalifikacijski vprašalnik
- Ponudbe
- Kvalifikacija
- Ocenjevanje
- Pogajanja
- Dodelitev pogodbe
- Upravljanje pogodbe
- Odobritev in plačilo
- Zaključek

Goljufije pri javnih naročilih

TSI ref. 23SI05

- Lahko se zgodijo v vsaki fazi cikla.
- Lahko vključujejo javne uslužbence (npr. dogovarjanje med zaposlenim in dobaviteljem).
- Lahko se zgodijo brez sodelovanja javnih uslužbencev (npr. karteli in prirejanje ponudb).

Nekaj primerov

- **Dogovarjanje med zaposlenim in dobaviteljem:**
- Zaposleni se dogovori za blago ali storitev z dobaviteljem po višji ceni, kot je potrebno, ali s cenejšim izdelkom. Ta dobavitelj nato "vrne" denar ali darila zaposlenemu za napihnjene pogoje posla.
- **Navzkrižje interesov:**
- Zaposleni preda posel družinskemu članu ali prijatelju bodisi kot uslugo ali za finančno nagrado, ne da bi prijavil tesno razmerje.

Nekaj primerov

TSI ref. 23SI05

- **Lažna ali navidezna podjetja:**
- Zaposleni ustvari lažno podjetje z uporabo slamnate osebe in mu izda plačila. Ponudniki jih lahko uporabijo za pretvarjanje o konkurenci.
- **Napihnjeni računi / podstandardno delo:**
- Sprejemanje pomanjkljive dobave - podstandardno delo ali neizpolnjevanje zahtev.

Nekaj primerov

- **Neujemajoči se računi:**
- Prodajalci ali dobavitelji ustvarijo dodatne račune, da povečajo znesek, ki jim je plačan.
- To lahko storijo samostojno ali v dogovoru s članom organizacije.

- **Nenavadno nizke ponudbe:**
- Več ponudb, vendar je samo ena očitno nizka - ZAKAJ???
- Pozni ponudnik je najnižji ponudnik - NOTRANJE INFORMACIJE???

Dogovarjanje med izvajalci

- **Karteli in prirejanje ponudb:**
- Karteli nastanejo, ko se podjetja dogovarjajo s svojimi konkurenti za povečanje ali ohranjanje cen, delitev geografskih območij, strank ali projektov med seboj, dogovor o omejitvi proizvodnje in/ali sodelovanje pri prirejanju ponudb.
- Prirejanje ponudb se pojavi, ko se ponudniki med seboj dogovorijo, da odpravijo konkurenco v postopku javnega naročanja in s tem javnosti odrekajo pošteno ceno.

Dogovarjanje med izvajalci

- **Trda dejstva:**
- Nekatere ponudbe so izjemno nizke ali visoke.
- Nekateri umaknejo svoje ponudbe med postopkom razpisa.
- Oddaja sumljivih ponudb (ponudbe lažnih podjetij).
- Določeni izvajalci, za katere bi pričakovali, da bodo oddali ponudbo, je ne oddajo.
- Samo ena ponudba izpolnjuje vse zahteve, druge pa so slabe.
- Zmagovalni ponudnik odda del dela podizvajalcu, ki je izgubil na razpisu ali sploh ni oddal ponudbe.
- = Več kot ena "rdeča zastava" - viden je vzorec.

Dogovarjanje med naročnikom in ponudnikom

TSI ref. 23SI05

- **Trda dejstva:**
- Nenavadne specifikacije razpisa ("30 let izkušenj" na določenem poslovnem področju).
- Zahteve/specifikacije - samo eno podjetje jih bo izpolnilo (morda iz posebnega razloga, če je upravičeno in pregledno).
- Sprejemanje poznih ponudb.
- Spremembe med postopkom oddaje ponudb.
- Neka vrsta odnosa.
- Nenavadne spremembe med fazo sklepanja pogodb.

Primer – Pogodbe

- Podjetje je oddalo privlačno nizko ponudbo za donosno občinsko pogodbo za popravila, z namenom, da bo med trajanjem pogodbe predložilo več dodatnih sprememb, ki bodo nadomestile začetno nizko ponudbo.
- Pogodba je bila dodeljena in podjetje je ciljalo na upravitelja pogodb s pretiranimi darili in gostoljubjem. To je privedlo do tega, da se je upravitelj počutil dolžnega podjetju in nagnjenega k vračanju usluge z manipuliranjem sprememb pogodbe.
- Ker je vedel, da je njegova raven odobritve 50.000 EUR, je upravitelj pogodb razdelil ponudbo za 250.000 EUR na 5 ločenih ponudb, da bi se izognil odobritvi na nadzorni ravni.

Primer – Pogodbe

TSI ref. 23SI05

- **Rezultat:**
- Taktike so vključevale tudi podvojene goljufive račune in zamenjavo z izdelki slabše kakovosti, kar je privedlo do slabe storitve in večjih tveganj za zdravje in varnost, vse na dodatne stroške javnosti.

Primer – Plačila

TSI ref. 23SI05

- Občina je naročila pogodbo za vzdrževanje stavb v vrednosti več milijonov evrov. Ko se je pogodba približala obdobju podaljšanja, je bil izveden pregled uspešnosti in ugotovljeno je bilo, da je pogodba znatno prekoračila proračun v vrednosti 3 milijonov evrov.
Notranja preiskava je razkrila, da je več upraviteljev pogodb uporabilo številne različne proračune, ki so prikrili prekoračitev.

Primer – Plačila

- **Rezultat:**
- Osnovna težava je bila prepoznana kot pomanjkanje komunikacije med različnimi oddelki, vključenimi v celoten proces 'od naročila do plačila'. To je privedlo do pomanjkanja upravljanja in usklajevanja med tem, kar je bilo naročeno, in tem, kar je bilo dejansko porabljeno v času trajanja pogodbe.

Primer – Procesi

TSI ref. 23SI05

- Župan občine si zelo želi, da bi določeno pogodbo dodelili določenemu podjetju, in prosi uradnika za javna naročila, naj to stori. Lastnik podjetja je županov svak, podjetje nima obsežnih izkušenj na področju dela. To postavlja uradnika za javna naročila pod velik pritisk, da napiše tehnično specifikacijo na način, ki podpira županovo zahtevo.
- **Rezultat:**
- Ta praksa ni pregledna, je nezakonita in občino izpostavlja tveganju znatne škode za ugled.

Primer – Ponarejeni dokumenti

COMPANY REGISTER of XY COUNTRY	
Company Name:	ABC Ltd.
Register No:	007799ak
Company Address:	1100 Vienna, Markus Street 121
Managing Director:	Franz Huber, 10.08.1978
Shareholder:	Fritz Huber, 17.06.1981
	Hans Huber, 01.10.1955

- Podjetje ne obstaja
- Pravilno ime podjetja ABCD Ltd.
- Ponarejena registrska številka
- Markusova ulica se konča s št. 109
- Markusova ulica 121 obstaja, vendar na Dunaju 1010
- Napačen datum rojstva
- Pravilno ime – Friedrich Huber
- Hans Huber je umrl pred 3 leti

Primer – Razpisni dokument

Tender document

Preconditions

Company:	20 years of experience in the specific field
Materials:	specifications, only one company will meet
Employees of company	certain certifications required
Other requirements:	only one company will meet

- Morda obstajajo dobri razlogi za izbiro določenega podjetja (zaupanje, dobre izkušnje v preteklosti, spodbujanje lokalnih podjetij in drugo)
- VENDOR
- To lahko vodi tudi do tesnih odnosov, neke vrste monopolnega položaja, manjše konkurence, višjih cen in drugega
- Razlogi morajo biti pregledni in utemeljeni

Primer – Ponudbeni dokument

Offer document 1

Specification Material/Goods, dimensions, diameter etc.	Units Number, meter, hours, square meter	Price (€)	Total (€)
Marble slabs, 25x25x4 cm, grey, A quality, including transport	9.440	4,50	42.480
Assembly with skilled workers	380	18	6.840

Offer document 2

Specification Material/Goods, dimensions, diameter etc.	Units Number, meter, hours, square meter	Price (€)	Total (€)
Marble slabs, 25x25x4 cm, grey	9.500	3,20	30.400
Assembly	400	14	5.600

- Ponudba 2 je cenejša – vendar
- Manjka kakovost
- Prevoz ni vključen, cena se bo povečala med fazo sklepanja pogodbe
- Delavci so cenejši, vendar niso usposobljeni

Primer – Ponudbeni dokument

Offer document			
Specification Material/Goods, dimensions, diameter etc.	Units Number, meter, kilo, hours, square meter	Price (€)	Total (€)
Marble slabs, 25x25x5 cm, white, A quality	12.500	5,40	56.250
Quick cement	650	7,50	4.200

Te napake so bile uvedene namerno. Med fazo sklepanja pogodbe ali izdajanja računov bodo napake odkrite in dobavitelj bo trdil, da bi moral naročnik na to opozoriti prej

- Ponudba izgleda dobro - vendar so napake v izračunu
- Skupna cena plošč je 67.500 €. Napačno množenje 12.500 x 4,50
- Skupna cena cementa je 4.875 €. Napačno množenje 560 x 7,50

Primer – Račun

INVOICE No 115/2024

We will invoice for our work
performed in June 2024:

Net € 27.400.-

VAT € 5.480.-

Total € 32.880.-

- Samo pavšalni račun
- Brez specifikacij ali podrobnosti
- Ni možnosti primerjave s postavkami v ponudbi/pogodbi
- NI SPREJEMLJIVO

Primer – Račun

INVOICE No 115/2024

We will invoice for our work
performed in June 2024:

Net € 27.400.-

Payments to sub-contractors

Net € 10.500

VAT € 7.580.-

Total € 45.480.-

- Enake značilnosti, pomanjkljivosti
- Dodatno – Podizvajalec
- Ni bil omenjen v ponudbi ali pogodbi
- Kdo je podizvajalec
- Kakšno delo je bilo opravljeno?
- NI SPREJEMLJIVO

Primer – Račun

INVOICE No 115/2024

We will invoice for our work
performed in June 2024:

Net € 27.400.-

VAT € 5.480.-

Total € 32.880.-

Please transfer the total amount
within 7 days to our bank account

BIC: HEBACY2NXXX

IBAN: CY17 0020 0128 0000 0012 0052

- Enake značilnosti, pomanjkljivosti
- Poslujete s slovenskim podjetjem
- Znani poslovni račun je pri UNICREDIT Banka Slovenija
- Zakaj bi moral biti denar nakazan na Hellenic Bank na Cipru
- NI SPREJEMLJIVO

In obstaja še veliko drugih
načinov za goljufanje

Goljufije pri javnih naročilih

TSI ref. 23SI05

<https://evropskasredstva.si/evropska-kohezijska-politika/prijava-krsitev-na-skodo-eu>

- Povezave do:
- OLAF - Evropski urad za boj proti goljufijam
- KPK - Komisija za preprečevanje korupcije
- Policija
- Evropsko javno tožilstvo
- Urad evropskega delegiranega tožilca v Republiki Sloveniji

Hvala za vašo pozornost

Manfred Elmecker, Gerhard Levy

**Funded by
the European Union**